

MOLLUSKEN UIT DE DAMSE VAART

door Emmanuel Dumoulin *

a. Korte inleiding

Toen ik eind februari 1980 naar het polderstadje Damme reed op weg naar de omliggende weilanden om er de jaarlijkse concentratie wilde ganzen te gaan bekijken ontdekte ik dat men langs de Damse vaart (d.i. het kanaal van Brugge naar Sluis) begonnen was met de werkzaamheden om de oevers te verstevigen. Hiervoor had men het waterpeil verlaagd en met behulp van een schepkraan werd sediment afkomstig uit de vaart op de oevers geworpen. De talrijke mollusken die met dit sediment mee naar boven kwamen trokken dan ook meteen mijn aandacht. Dit was een buitenkansje om nu ook eens kennis te maken met zoetwatermollusken. Veel soorten die ik voordien nog nooit gezien had kwamen nu onder mijn ogen. Het resultaat van enig determinatiewerk vind je dan ook hieronder beschreven.

Een kleine wetenswaardigheid over de Damse vaart is misschien wel het feit dat zij dateert uit de periode dat Napoleon over onze streken regeerde. Het was hij die de opdracht gaf om in 1810 met de graafwerken te starten.

Het materiaal dat behandeld wordt is afkomstig uit het stuk vaart gelegen tussen de brug (ter hoogte van Damme) en de Siphon (d.i. de kruising van de twee vuile vaarten en de Damse vaart). De periode waarop verzameld werd is gespreid over drie data, nl. 23/2, 1/3 en 9/3/1980.

b. Soortenlijst

Zoetwatermollusken1) Bivalvia

Unio pictorum (L.) *

Unio tumidus Philipsson *

Anodonta anatina (L.) *

Anodonta cygnea cygnea (L.) *

Anodonta cygnea zellensis (Gmelin) *, hier verkies ik Janssen

A.W., 1975 te volgen die 'zellensis' als ondersoort beschouwt.

Pseudanodonta complanata (Rossmäessler) forma *elongata* Holandre *,
hier volg ik eveneens Janssen A.W., 1975. Adam W., 1960
beschouwt *Ps. elongata* als een aparte soort naast *Ps. com-*
planata.

Dreissena polymorpha (Pallas) *

Pisidium spec., de Pisidiidae waren eveneens vertegenwoordigd,
vermoedelijk met meerdere soorten. De determinatie ervan
is echter specialistenwerk zodat ik het dan ook niet waag
om een uitspraak te doen tot op de soort.

2. Gastropoda

Theodoxus fluviatilis (L.)

Viviparus viviparus (L.)

Valvata piscinalis (Müller)

Potamopyrgus jenkinsi (Smith) *

Bithynia tentaculata (L.)

Bithynia leachi (Sheppard)

Lymnaea stagnalis (L.)

Radix auricularia (L.)

Radix peregra (Müller) forma *ovata* Draparnaud

Stagnicola palustris (Müller)

Anisus vortex (L.)

Planorbarius corneus (L.)

Planorbis planorbis (L.)

Physa acuta (Draparnaud)

Physa fontinalis (L.)

Landslakken

Cochlicopa lubrica (Müller)

Succinea spec., wanneer men enkel beroep kan doen op de schelp-
kenmerken dan is determinatie tot op de soort vrij onzeker.

Anatomisch onderzoek van het dier is meestal noodzakelijk
om zekerheid te hebben.

Discus rotundatus (Müller) *

Oxychilus cellarius (Müller)

Monacha cantiana (Montagu) *

Trichia hispida (L.)

Cepaea nemoralis (L.) *

Een belangrijke opmerking i.v.m. bovenstaande soortenlijst moet hier wel vermeld worden. Naast enkele soorten die duidelijk recent zijn (vaak nog als levend aangetroffen worden) komen er ook een hele reeks soorten voor die niet meer het uiterlijk van verse exemplaren hebben. De specimen die ik als recent beschouw zijn in de lijst met een sterretje * aangeduid, de overige soorten kunnen m.i. evengoed afkomstig zijn uit Holocene afzettingen die bij de graafwerken aangesneden werden. In dit geval komen ze dan ook niet in aanmerking als zijnde "levend in de Damse vaart", doch betreft het fossiele mollusken. Fossielhoudende Holocene lagen komen in de Vlaamse polders immers veelvuldiger voor.

Het onderscheid tussen recente en fossiele exemplaren is niet altijd even duidelijk, nemen we bijvoorbeeld Planorbarius corneus. De opperhuid van deze soort is zeer resistent zodat oude exemplaren bijna niet meer van verse schelpen te onderscheiden zijn. Wil men geen verkeerd beeld ophangen van de malacologische fauna uit de Damse vaart dan is het zeer wenselijk om met dit feit rekening te houden.

Wat betreft de landslakken, deze kunnen ofwel afkomstig zijn van op de oevers van de vaart, maar ze kunnen evengoed uit Holocene gronden zijn.

c. Slotbeschouwing

De damse vaart is nog één van de kanalen in Vlaanderen die vrijwel niet aan bezoedeling onderhevig zijn, de daaruit voort-spruitende vrij grote zuiverheid van het water is dan ook één van de factoren waardoor o.a. de schelpenfauna zich ongebreideld kan uitbreiden en gehandhaafd blijven. Vooral de Bivalvia zijn goed vertegenwoordigd, het aantal soorten blijft voor onze gewesten natuurlijk beperkt doch de hoeveelheid van elke soort is bijzonder groot. Opmerkelijk is wel het voorkomen van Pseudanodonta complanata forma elongata die in België toch veel minder frequent aangetroffen wordt. Van deze soort werden drie verse doubletten gevonden.

Welke van de opgesomde Gastropoda in de Damse vaart leven is a.d.h. van het beschikbare materiaal moeilijk uit te maken. Daar geen levende vondsten genoteerd werden. Een deel van dit materiaal komt misschien toch wel levend in de vaart voor.

Literatuur

-
- Adam, G., 1960. Mollusques terrestres et dulcicoles. Faune de Belgique. Uitg. K.B.I.N., Brussel.
- Gittenberger, E., W. Backhuys & Th. Ripken, 1970. De Land-slakken van Nederland. Uitg. K.N.N.V. no. 17, Hoogwoud.
- Janssen, A.W. & E. de Vogel, 1965. Zoetwatermollusken van Nederland. Uitg. Ned. Jeugdb. voor Natuurst.
- Janssen, A.W., 1975. Systematische lijst van de Nederlandse recente en fossiele mollusken. Meded. W.T.K.G., vol. 12(4), pp. 115-170.